

"המצא תמצא" האמור לענין גניבה, ושם יתכן שהחצר הוא משום שליחות [ובכל זאת הוצרך הכתוב להשמיענו שהגנב מתחייב גם על ידי חצירו כדי שלא נאמר אין שליח לדבר עבירה].⁽³⁴⁾ ולכן קטנה, שאין לה דין שליחות, אין לה גם חצר לענין ממון.⁽³⁵⁾

ואי בעית אימא: בקטנה כולי עלמא לא פליגי דילפינן מציאה מוגט שהרי בקטנה מצינו שהתורה ריבתה במפורש שיש לה חצר לענין גט ולכן ילפינן אצלה שגם לענין מציאה יש לה חצר.

והבא בקטן קא מיפלגי. ריש לקיש ורבי יוחנן חולקים רק לענין קטן האם יש לו חצר

כי פליגי ריש לקיש ורבי יוחנן, לא נחלקו רק לענין מציאה, האם יש לקטנה חצר שתוכל לקנות על ידה את המציאה.⁽³²⁾

מר רבי יוחנן סבר:

ילפינן מציאה מוגט. אנו למדים את דין המציאה מגט, שכשם שלענין גט יש לקטנה חצר, כך גם לענין מציאה.⁽³³⁾

ומר ריש לקיש סבר: לא ילפינן מציאה מוגט. כי אי אפשר ללמוד ממון מאיסור, שאמנם לענין גט החצר הוא משום יד. אך לענין מציאה שהוא ענין של ממון אנו לומדים את דין החצר מדרשא אחרת של

[יב א]. תוס' ד"ה ילפינן.

34. כך פירש רש"י. והקשה הרע"א: אם מסברא לא ידענו שבחצר לא שייך לומר אין שליח לדבר עבירה מפני הטעמים של "לאו בר חיובא" או "אי בעי עביד", אם כן, מנין לנו באמת שחצר של גניבה היא משום שליחות? דלמא משום ידו הוא?

35. הקשה בקצות החשן [רמג יא]: אף שחצר הוא משום שליחות הרי בשליחות גופא היכן שהדבר הוא זכות אנו אומרים זכין לקטן ולמה לא יזכה החצר לקטן את המציאה כמו שהוא זוכה לגדול שלא מדעתו כיון שהוא זכות לו? [ובשלמא לפי השיטות שזכין לקטן אינו אלא מדרבנן, יש לומר שרבנן לא תיקנו זכיה לקטן בחצר אבל לסוברים שהוא מדאורייתא קשה, שאין לך זכות גדול מציאה ומתנה ולמה לא יקנה לו חצירו?]

ותירץ על פי שיטת הראב"ד שרק כשדעת אחרת מקנה אותו אמרו שזכין לקטן כגון במתנה או כשגדול מגביה מציאה לקטן אבל בחצר

32. הרעק"א הביא בתשובה [קלג] שהנמוקי יוסף הקשה איך בכלל קונה חצר במציאה למאן דאמר חצר משום שליחות [ולמסקנת הגמרא קטן מקטנה לא ילפינן וחצר דגברא הוא משום שליחות] והרי כל הטעם שהמגביה מציאה לחבירו קנה חבירו הוא משום מיגו דזכי לנפשיה זכי נמי לחבריה [שאם לא כן הוי תופס לבעל חוב במקום שחב לאחריים ראה הערה 10] ובחצר לא שייך לומר מיגו דזכי לנפשיה?

ותירץ הרע"א שחצר עדיף משליח שכיון שהוא שלוחו לכל דבר הרי הוא כפועל, ובפועל מבואר בגמרא לעיל שלכולי עלמא יכול להגביה מציאה עבור בעל הבית כיון שידו כיד בעל הבית.

ועוד הביא שם בשם הבית מאיר לתרץ, שכל הטעם בתופס לבעל חוב שלא קנה הוא משום דהוי שליח לדבר עבירה [ראה הערה 7 בשם הפני יהושע], ובחצר הרי קיימא לו שיש שליח לדבר עבירה. וראה שם שהקשה עליו.

33. הילפותא אינה אלא מדרבנן, שהרי כל זכיות הקטן במציאה אינה אלא מדרבנן כמבואר לקמן

לענין מציאה.

מר רבי יוחנן סבר: ילפינן קטן מקטנה שגם לקטן יש חצר לענין מציאה.

ומר ריש לקיש סבר: לא ילפינן קטן מקטנה וקטן אין לו חצר לענין מציאה.

ואיבעית אימא: מר אמר חדא ומר אמר חדא, ריש לקיש ורבי יוחנן דיברו כל אחד בענין אחר, ולא פליגי. אין ביניהם שום מחלוקת.

ריש לקיש מדבר לענין מציאה, שאין לקטנה חצר, ורבי יוחנן מדבר לענין גט, ששם יש לקטנה חצר. או שריש לקיש מדבר לענין קטן ורבי יוחנן מדבר לענין קטנה.

מתניתין:

מי שיש לו שדה, וראה אותן, את האנשים, כשהם רצין אחר מציאה, לזכות במציאה של דבר הפקר שנמצא עתה בשדהו, או שראה אותם רצים אחר צבי שבור בגליו, הנמצא בשדהו, ואינו יכול לברוח ממנה מחמת שנשברו רגליו, או שראה אותם רצים אחר גוזלות שלא פרחו, והם נמצאים בשדהו, ואם לא יטלום אותם האנשים הם ישארו בשדהו וישתמרו בו, ואמר בעל השדה: זכתה לי שדי!

זכתה לו שדהו בכל המציאות הללו, כיון שחצרו של אדם קונה לו את מה שבתוכה, כאשר הדבר משתמר בה.

אבל אם היה צבי רץ בדרכו, או שהיו

גוזלות מפריחין, ואמר: זכתה לי שדי!

לא אמר כלום! לפי שאינם משתמרים בשדהו.

גמרא:

אמר רב יהודה אמר שמואל: אימתי הוא קונה על ידי קנין חצר?

והוא, שעומד בצד שדהו.

ודנה הגמרא: ותקני ליה שדהו אפילו כשאינו עומד לידה?

דאמר רבי יוסי ברבי חנינא: חצרו של אדם קונה לו שלא מדעתו?

ודוחה: הני מילי שקונה לו חצרו שלא מדעתו, בחצר המשתמרת מאליה, אבל חצר שאינה משתמרת מאליה, אז רק אי עומד בצד שדהו, אין. אז היא קונה לו כיון שהוא עומד בצידה ומשמרה. אבל אי לא עומד בצידה, היא לא קונה לו.

ומנא תימרא, ומנין לך לומר דחצר שאינה משתמרת מאליה, דוקא אי עומד בצד שדהו, אין, אי לא, לא!?

מכך ששנינו לענין מצות שכחה, שאם שכח אדם בשדהו עומרים, הרי הם של העניים. ואם היו לו פועלים בשדה, ושכח מהעומרים וחזר לעיר אך עדיין נשארו הפועלים כדי לסיים את המלאכה, אין זה שכחה, עד שישכחום גם הפועלים. ומאידך, אם השאיר בעל השדה עומרים כשהוא זכור מהם, וחזר

שאינ דעת אחרת מקנה אי אפשר לזכות לקטן.

שישכחם בעל השדה!

אלא, לאו, בהכרח, הכי קאמר התנא בכרייתא:

רק בהיות הבעלים בשדה, והיתה השכחה שלהם בגדר "שכוח מעיקרו", שהם שכחוהו תחילה, ולאחר ששבו לעיר שכחוהו הפועלים שנשארו בשדה, רק אז הוי שכחה.

אבל אם היתה השכחה בגדר של "זכור ולבסוף שכוח", שהבעלים לא שכחוהו בשעה שחזרו אל העיר, אלא הפועלים שנשארו בשדה הם שכחוהו, ורק לאחר מכן חזרו הבעלים ושכחוהו, אז אין זה שכחה לעולם, כיון שאין דין שכחה נוהג אלא אם שכחוהו הבעלים בעזבם את השדה, ולא אם שכחוהו לאחר ששבו לעיר.

ועתה מדייקת הגמרא: **מאי טעמא יש לחלק בין שכוח בשדה ובין שכוח בעיר?**

דכיון דקאי גבה, כיון שהבעלים עומדים בצד השדה הויא ליה חצרו הקונה לו, וזכתה ליה, בשכחה. (36)

אבל בעיר, אפילו זכור ולבסוף שכוח, הויא שכחה.

מאי טעמא? דליתיה גביה דלזכי ליה.

ומוכח שבשדה שאינה משתמרת קונה רק בעומד בצד שדהו.

ותמהה הגמרא: **ממאי? דלמא גזירת הכתוב היא, דבשדה נהוי שכחה, ובעיר לא נהוי שכחה?**

לעיר, והפועלים שכחו אותם בשדה, אין זה שכחה, אלא רק משישכחם גם בעל השדה.

דתניא: אם היה עומד בעל השדה בעיר, ואומר: יודע אני שעומר שיש לי בשדה, והשארתי בשדה מדעתי, ולא שכחתי, אלא הפועלים שהיו צריכים להביאו, הם שכחוהו, ולכן אני מכריז ואומר: לא יהא לעומר זה דין שכחה!

יכול לא יהא שכחה, אפילו אם לאחר מכן ישכחהו גם בעל השדה?

תלמוד לומר "ושכחת עומר בשדה".

מלמד הכתוב כי דוקא השוכח עומר בשדה, אני קורא בו "ושכחת", כי רק באופן הזה יש בעומר דין שכחה, ולא קורא אני "ושכחת" בעיר! והיינו, אם בשעה שהיה בשדה הוא היה זכור מהעומר, ורק בבואו לעיר שכח ממנו, אין לעומר זה דין שכחה, אלא הרי הוא שלו, ושכחת הפועלים אינה שכחה.

ודנה הגמרא בכיבור דברי הברייתא: **הא גופא קשיא!**

בתחילה אמרת, "יכול לא יהא שכחה?", **אלמא, הוי שכחה, לכשישכחם בעל השדה.**

ונסיב לה גמרא, ומאי דך, ממשיכה הברייתא ודורשת מהפסוק להיפך: בשדה "ושכחת", ולא בעיר!

אלמא, אם זוכר בעל השדה את העומר בבואו מהשדה לעיר, ורק הפועלים שנשארו בשדה שכחוהו, שוב לא הוי שכחה גם לאחר

36. הר"ן מבאר, שכל עוד לא התחילה השכחה, לא יתכן ששדהו תזכה לו בדבר שהוא שלו

אמר רב אשי: אמר קרא "יהיה", לרבות שכחת העיר!

וכן אמר עולא: והוא שעומד בצד שדהו.

וכן אמר רבה בר בר חנה: והוא שעומד בצד שדהו.

איתיביה רבי אבא לעולא: תנן במסכת מעשר שני [ה ט]: מעשה ברבן גמליאל וזקנים שהיו באים בספינה, ונזכר רבן גמליאל שיש לו בבית פירות טבל שלא עישר אותם, וחשש שמא יאכלו בני ביתו מהפירות הללו מתוך הנחה שהם מעושרים, שהרי "חזקה על חבר שאינו מוציא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן". לפיכך מיהר רבן גמליאל לעשרם בעודו בספינה. (1)

וכך עשה: אמר רבן גמליאל: עישור שאני עתיד למורד, עשירית מהפירות שאני עתיד למדוד, ולהפריש בתור מעשר ראשון, הרי הוא נתון ליהושע בר חנניא, שהיה אתו בספינה, והוא לוי שנותרים לו מעשר ראשון.

ומתרת: לא יתכן לומר כך, כי אמר קרא "לא תשוב לקחתו", לרבות שכחת העיר.

ותמהה הגמרא: האי מיבעי ליה, יש צורך בדברי הכתוב הזה ללאו! להשמיענו את האיסור לקחת את השכחה לעצמו, ואינו מיותר לדרוש ממנו.

ומתרת: אם כן, נימא קרא "לא תקחנו".

מאי "לא תשוב"? — לרבות שכחת העיר.

ואכתי מיבעי ליה להאי קרא לכדתנן: שכחה שלפניו, דהיינו, שבלים ששכח לקצורם משום שעדיין לא הגיע אליהם לקצורם, אין שכחה, אלא רק שבלים ששכח לקצורם ועבר עליהם בשכחתו, ועתה הם שבלים שכוחים שלאחריו, יש שכחה, שהוא בכל תשוב.

זה הכלל: כל שהוא בכל תשוב, שכחה. כל שאינו בכל תשוב, אינו שכחה.

היתה אלא להציל את בני ביתו מאיסור אכילת טבל, אם כן לשם מה הוצרך להקנות את המעשרות לחבריו בספינה, והלא די בכך שיקרא לפירות שם מעשר כדי שיפקע מהם איסור טבל? [בפני יהושע בקידושין תירץ על זה שהמפריש מעשרותיו ולא נתנם לכהן וללוי עובר בכל תאחר. ולכן הודרו רבן גמליאל ליתנם לכהן וללוי].

ועוד הקשו תוס' שהרי לא קרא עליהם שם מעשר כלל. שלא אמר "עשרה יהא מעשר ראשון" אלא אמר שהמעשר יהא נתון ליהושע? ולכן פירשו התוס' שרבן גמליאל אכן כבר הפריש את המעשרות בביתו אלא שאותה שנה היתה שנת ביעור המעשרות. שבשנה הרביעית

לחלוטין כדי למנוע את השכחה העתידה. אבל אם התחילה שכחתו, הרי למרות שלא חל על העומר דין שכחה מוחלט, שהרי עדיין לא שכחוהו הפועלים, בכל זאת כבר יכולה שדהו לזכות לו מדין קנין חצר, כדי שלא תחול השכחה בשכחת הפועלים לאחר מכן.

1. כך הביאו תוס' בשם רש"י בקידושין. והקשו עליו ש"חזקה על חבר שאינו מוציא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן" נאמרה רק בחבר שמת או כשהולך מביתו לימים רבים. [ורבן גמליאל ודאי לא הלך לזמן רב שאחרת היה מעשר לפני יציאתו מביתו שהרי חזקה על חבר וכו']? ועוד, שאם כל מטרתו של רבן גמליאל לא